

UNIVERSITATEA DIN CRAIOVA

FACULTATEA DE LITERE

FIGURĂ ȘI MIT ÎN OPERA POETICĂ A LUI LUCIAN BLAGA

Rezumatul tezei de doctorat

Coordonator științific:

Prof. univ. dr. Toma Ion

Doctorand:

Prică (Botezat) Claudia Carmen

CRAIOVA

2015

CUPRINS

1	INTRODUCERE	5
2	LUCIAN BLAGA – RECEPTARE ȘI PROFIL STILISTIC	9
	2.1. Diversitate interpretării în receptarea critică.....	10
	2.2. Lirica între expresionism și tradiționalism.....	21
	2.2.1. Stilul expresionist.....	22
	2.2.2. Poetica tradiționalistă.....	32
	2.3. Concluzii.....	45
3	FILOSOFIE ȘI POEZIE – SIMBIOZE	47
	3.1. Concepte filozofice.....	49
	3.1.1. Stilul. Matricea stilistică.....	49
	3.1.2. Orizontul misterului. Marele Anonim. Diferențialele divine.....	52
	3.1.3. Tipologia cunoașterii.....	53
	3.1.4. Concepția despre mit.....	54
	3.1.5. Metafora.....	57
	3.2. Izotopii poetice.....	59
	3.2.1. Elanul vitalist.....	59
	3.2.2. Tristețea metafizică.....	63
	3.2.3. Reconcilierea cosmică.....	68
	3.3. Concluzii.....	71
4	LIMBAJUL POETIC MODERN	73
	4.1. Limbaj poetic. Concept și problematică.....	74
	4.2. Limbajul poetic în lirica modernă.....	80
	4.3. Limbajul poetic românesc modern.....	84
	4.3.1. George Bacovia – poezia referențială.....	87
	4.3.2. Tudor Arghezi – estetica barocă și limbajul poetic.....	90
	4.3.3. Ion Barbu – poezia ermetică	93
	4.3.4. Lucian Blaga – estetica metafizică și limbajul poetic.....	97
	4.4. Concluzii.....	108

5	EXPRESIVITATEA FIGURATIVULUI ÎN POEZIA LUI LUCIAN	
	BLAGA	111
	5.1. Figurile limbajului – taxinomii.....	111
	5.2. Specificul figurativului. Metaplasme. Metataxe și metalogisme.....	115
	5.3. Metasememele – sursa definitorie a configurării modelului poetic.....	131
	5.3.1. Epitetul.....	131
	5.3.2. Comparația.....	149
	5.3.3. Metafora.....	163
	5.4. Concluzii.....	201
6	SIMBOLIZAREA METASEMEMELOR. CONTEXT MITIC	207
	6.1. Simbol. Metaforă simbolică – valențe mitice.....	207
	6.2. Metafora revelatorie și mitul poetic.....	228
	6.3. Studiu de caz: Câmpul semantic al lexemului <i>foc</i> – simbolizarea	261
	6.4. Concluzii.....	275
7	CONCLUZII	276
8	BIBLIOGRAFIE	284

REZUMAT

Lirica modernă din perioada interbelică, spațiul unor schimbări semnificative, s-a remarcat prin eterogenitate și prin inovație, în special la nivelul limbajului. Tendința către intelectualizare și autoreferențialitate, îndepărtarea de tiparele tradiționale prin fragmentarea sintaxei, enunțurile eliptice, topica inedită și punctuația necorespunzătoare, eliberarea de rigurile prozodiei clasice prin utilizarea versului alb sau a versului liber au constituit câteva dintre provocările limbajului modern.

Poet sui-generis, Lucian Blaga s-a remarcat, încă de la debutul său, drept o personalitate complexă, fiind înzestrat cu o gândire reflexivă, capabilă să sondeze adâncurile filozofiei și să găsească răspunsuri la marile probleme ontologice, și cu sensibilitate creatoare, cu geniul de a explora adâncimile nebănuite ale cuvântului în domeniul sensibil al poeziei. A contribuit alături de alți poeți contemporani, George Bacovia, Tudor Arghezi și Ion Barbu, la sincronizarea literaturii române cu literatura occidentală, impunând o poezie de factură modernă și realizând o adevărată revoluție a limbajului poetic.

Receptat încă de la debut ca poet-filosof¹, sintagmă metonimică definitorie pentru domeniile de activitate care l-au consacrat, Lucian Blaga reprezintă una dintre cele mai interesante și autentice încercări de a întemeia un discurs poetic reflexiv. Poemele sale sunt expresia unei viziuni ontologice originale, generată de gândirea metafizică a filosofului. Afinitatea pentru expresionism pune în valoare dimensiunile latente ale personanței folclorice, care străbate substanța poetică, conferindu-i un fond mitic, în armonie cu spiritualitatea arhaică autohtonă.

1.1. Obiect. Cercetarea noastră, *Figură și mit în opera poetică a lui Lucian Blaga*², urmărește influența pe care viziunea metafizică și formația de filosof a autorului o au în structurarea figurativului poetic. Obiectivul principal al demersului nostru a fost

¹ Ion Agârbiceanu, „Lucian Blaga”, în *Patria*, 15 mai, 1919.

² Precizăm că am optat pentru termenul de figură, folosit în sensul său mai larg, în care își subordonează tropii. Alegerea făcută poate fi motivată de focalizarea cercetării atât pe metasememe, cu rol fundamental în structurarea figurativului poetic, cât și pe simbol, figură inclusă de noi în categoria metalogismelor.

analiza relației dintre figurativitatea limbajului poetic și sorginta mitică a acestuia. Cercetarea a avut în vedere și urmărirea unor obiective subsecvente:

- a. identificarea, la nivelul discursului poetic, a aspectelor ce reflectă confluența dintre cultura minoră și cultura majoră;
- b. descrierea conceptelor filozofice și simbioza lor cu lirica;
- c. definirea limbajului poetic și relevarea aspectelor moderne ale acestuia;
- d. contextualizarea poeziei lui Blaga ca parte a poeziei moderne;
- e. stabilirea unei taxinomii și evidențierea expresivității figurativului poetic;
- f. analiza procesului metaforic și a procesului de simbolizare;
- g. prezentarea sintetică a miturilor poetice, a simbolurilor și a elementelor de sorginta mitică.

1.2. Premisă. Alegerea temei a fost generată de un concept ontologic original al lui Lucian Blaga, care postula că receptează realitatea prin prisma apocalipticului: „Realitatea e de natură apocaliptică, adică: realitatea se desfășoară în revelații de-o absurditate divină, în care fulgerător ghicești un înțeles superior pe care nu-l poți prinde. Apocalipticul tinde să devină pentru mine o noțiune centrală, originară, de temelie.”³

O altă premisă își are sursa în fundamentul mitic, de asemenea teoretizat de Lucian Blaga: „Cuvântul la mine vine din substanța viziunii. Iar viziunea poeziei mele este întotdeauna mitică, încărcată de semnificații. Este în poezia mea un fel de a crea mituri. Gândesc poetic în frânturi de mituri pe care le creez. Substanța mitică a poeziei mele trebuie înțeleasă ca substanță a transcendenței, ca o revelare a acesteia. Versul se naște la mine din viziune și nu se realizează voit în abstracțiuni.”⁴ Organizarea cuvintelor în structuri stilistice se realizează după o logică dictată de imaginarul metafizic al filozofului, iar semnificația figurilor transcende către planul profund al mitului poetic.

1.3. Corpus. Lucrarea s-a efectuat pornind de la volumele menționate în *Surse*, capitolul *Bibliografie*. Menționăm că analiza stilistică a fost realizată pe textele incluse în *Opere 1, Poezii antume* și *Opere 2, Poezii postume*, volume apărute în anul 1982, ediție critică și studiu introductiv de George Gană.

³ Lucian Blaga, „Cesornicul de nisip”, în *Aforisme*, București, Editura Humanitas, 2001, p. 242.

⁴ Lucian Blaga, dialog cu Melania Livadă, conf. Melania Livadă, „Poezia lui L. Blaga”, în *Steaua*, 1968, nr. 2, p. 47.

1.4. Metodă. *Figură și mit în opera poetică a lui Lucian Blaga* este un studiu de stilistică genetică. Metodele folosite în cercetare au fost analiza stilistico-retorică și analiza comparativă a figurilor, pentru reliefarea stilistică a figurativului. Analiza semantică a fost, de asemenea, folosită în scopul descifrării semnificațiilor mitico-simbolice derivate din stratul profund al poeticului. Un aport metodologic important l-a reprezentat analiza hermeneutică și analiza fenomenologică, bazate pe interpretarea simbolurilor și a miturilor poetice.

1.5. Argumentare. Noutatea abordării în acest studiu constă în crearea unei imagini de ansamblu asupra poeziei lui Lucian Blaga prin investigarea figurativului poetic raportat la substanța metafizică a viziunii poetice. Formația nonconformistă a autorului ne îndreptățește să considerăm opera din perspectiva stilisticii, a poeziciei, a criticii și a istoriei literare.

1.6. Descriere tezei

Lucrarea este structurată în nouă capitole. Capitolul 1, *Introducere*, precizează obiectivele cercetării, premisele care au stat la baza studiului, demersul metodologic, argumentul alegerii temei, corpusul și descrierea structurii tezei.

Capitolul 2, *Lucian Blaga – receptare și profil stilistic*, realizează o trecere în revistă a opiniilor critice și precizează principalele direcții ale interpretării poeziei lui Lucian Blaga. Un alt obiectiv este analiza poeziciei din punctul de vedere al paradigmei tradiție – modernitate, concepte aflate într-o neobișnuită relație de complementaritate. Afinitățile poetului pentru cultura germană, dar și pentru cultura elină și pentru cultura orientală, sunt prezentate sub forma influențelor ce răzbat din substanța operei sale. De asemenea, evidențierea elementelor de inspirație autohtonă pune în evidență sinteza dintre cultura minoră și cultura majoră ca rezultat al aceleiași matrice stilistice.

Potrivit cu relația dintre cultura minoră și cultura majoră, analiza discursului pune în valoare universul spiritual al poetului – o simbioză a influențelor culturale autohtone, răsăritene și occidentale – și evidențiază dualitatea creației, prin conjugarea celor două tendințe, arhaică și modernă. De factură modernă, expresionistă, sunt viziunea misterului, elanul dionisiac, efervescența sinelui, panismul, tensiunea interioară, inconștientul ca mod de comunicare cu fondul ancestral, preferința pentru mituri. Raportarea la expresionism nu este una programată, mimetică, ci mediată de afinitatea profilului

spiritual al poetului, de structura sa intelectuală și creatoare. Spre cultura germană a fost atras în special de personalitatea lui Goethe, de la care a preluat concepțiile despre fenomenul originar sau despre demonie, ce au influențat formarea sistemului său filosofic; de Rainer Maria Rilke îl apropie sentimentul religios, experiența poetică extatică, iar de Hölderlin, viziunea metafizică asupra vieții și atracția mitului. Raportul lui Lucian Blaga cu poeții expresioniști, Trakl, Heym, Stramm, Werfel, se stabilește pe baza confluențelor⁵.

Înșușirea esteticii expresioniste este mediată de fundamentul spiritual al matricei stilistice; orientarea către folclor este rezultatul formației de filosof al culturii, capabil să înțeleagă și să aprecieze valoarea mitologiei autohtone. Înclinația către folclor este naturală și rezidă din influența unor categorii abisale, reverberații ale unui fond spiritual, care, iremediabil, îl leagă pe creatorul de artă de etnic.⁶ Imaginarul expresionist utilizează folclorul, sursă de inspirație pentru poet; elementele spiritualității naționale nu construiesc un decor, nu arhaicizează, ci infuzează substanța lirică, creionând o poezie modernă prin structură, tematică și prin valențele conotative. Lucian Blaga reușește să armonizeze, într-o poezie modernă, originală, viziunea expresionistă cu substanța spirituală de sorginte autohtonă, disimulată în simboluri și mituri arhaice.

Capitolul 3, *Filozofie și poezie – simbioze*, pornește de la premisa interferenței dintre poezie și filozofie și are drept scop prezentarea terminologiei filosofice, a conceptelor fundamentale regăsite în poezie sub forma unor idei în planul reflexiv secundar. Demersul de ordin estetic va fi urmat de unul de ordin critic și stilistic, prin delimitarea universului poetic din perspectiva evoluției literare. Identificarea unor izotopii specifice face posibilă o evidențiere a problematicii reflexive și a influențelor celor două tipuri de cultură, care cunosc o evoluție diferită raportată la perioadele de creație.

Potrivit cu formația de filosof, Lucian Blaga scrie o poezie reflexivă, prin expunerea în manieră originală a unei problematice metafizice. Poezia misterului și a transcendenței este consubstanțială cu filosofia. Conceput modern, versul lui Lucian Blaga este unul intelectualizat și armonizează planul reflexiv al ideilor cu planul afectiv,

⁵ Victor Iancu, *Studii de literatură comparată*, apud. Melania Livadă, *op. cit.*, p. 175–176.

⁶ Lucian Blaga, „Artă și valoare”, în *Trilogia valorilor*, București, Editura Minerva, 1987, p. 619.

al trăirilor exuberante sau melancolice. Lirikul nu este golit de emoție, ci, după întâlnirea cu filosofia, expresia devine mai viguroasă, mai sugestivă.

Evoluția liricii nu reprezintă, propriu-zis, o schimbare de tematică, ci una de atitudine; proiectate sub incidența luminii, primele versuri, din *Poemele luminii*, amintesc de influența *Lebensphilosophiei*, a lui Nietzsche și Bergson, prin dimensiunea ontologică a relației individului cu pulsunile misterului cosmic. În volumul *Pașii profetului*, panismul, înțeles ca o manifestare sofianică, adâncește relația cu universul, iar eul stihial devine receptacul și adoptă o atitudine contemplativă de așteptare extatică. În *marea trecere* aduce o schimbare de atmosferă, care se va acutiza în *Lauda somnului*; drama singurătății, a separării de celest se instalează într-o lume desacralizată, dominată de sentimentul acut al înstrăinării și al morții. Influența expresionismului se estompează în favoarea infuziei de mituri și de simboluri arhaice, generate de fondul sufletesc latent, purtător al unor valori ancestrale.

Ființa umană se regăsește în universul copilăriei trăite la sat, perimetru al sacralității, iar atmosfera din *Cumpăna apelor* se regenerează sub influența organicului și a resemnării. Influența folclorului devine evidentă atât la nivel tematic, cât și la nivel formal, prin preluarea modelului prozodic popular, și se accentuează în volumul următor, *La curțile dorului*. Natura satului, impregnată cu atributele divinului, este singura modalitate de comunicare a ființei cu celestul. Volumul *Nebănuitele trepte* va produce o reconciliere cu absolutul, spiritualizarea emoției este definitivă, privirea trece dincolo de materialitatea lucrurilor, încercând să descopere esența existenței. Dominanta tematică a acestui volum este păstrată în volumele postume, unde sunt reluate și modificate atitudinal și stilistic majoritatea temelor din volumele anterioare.

În evoluția poeziei se observă o scădere progresivă a influenței expresioniste, în favoarea inspirației folclorice care este dublată, la nivel reflexiv, de o accentuare a dimensiunii filosofice, mai subtile și mai dificil de cuantificat. Viziunea metafizică a filosofului și influența conjugată a expresionismului și a folclorului generează o poezie dominată de sentimentul misterului cosmic, de dorința de transcendere și, în același timp, de conștiența unei existențe perimate, desacralizate. Nevoia regresivă către un timp al increatului, un timp paradiziac, este împlinită prin retragerea în universul satului, indisolubil legat de vârsta mitică a copilăriei. Această viziune poetică definește idiostilul

lui Lucian Blaga și modifică fundamental limba poetică și modul de structurare a figurativului.

Prima parte a capitolului 4, *Limbaajul poetic modern*, are aspectul unei abordări diacronice, cu caracter teoretic, constând în prezentarea sintetică a opiniilor unor cercetători consacrați despre conceptul și natura limbajului poetic și despre particularitățile limbajului poetic modern. Cea de-a doua parte are caracter aplicativ și reprezintă o analiză a limbii și a stilului lui Lucian Blaga, pentru a stabili aportul său în modernizarea limbajului poetic. Analiza este precedată de o privire sintetică asupra contribuției pe care poeți contemporani reprezentativi, George Bacovia, Tudor Arghezi și Ion Barbu, o au în domeniul poeziei.

Deși nu au un rol stilistic definitiv, am menționat prezența în discurs a unor devieri fonetice, care apar în paralel cu formele corecte: fonetismele populare (*streașină, țărână, cetire, mumă*); folosirea ocazională a unor cuvinte în care diftongul „îi” apare monoftongat, ca în graiurile de nord (*câne, pâne*); trecerea lui „ă” proton la „a” (*paseri*); închiderea lui „e” la „i” în forma de plural a unor substantive feminine (*suferinți*, sau a lui „e” median la „i” (*contimporan*); prezența formelor verbale iotacizate conform cu specificul muntenesc (*să cate, să vie, să rămâie, să puie, chiebat*) sau a formelor feminine de genitiv singular formate cu desinența „ei” care o înlocuiește pe cea corectă „ii” (*tăgăduirei, iubirei*). Folosite pentru eufonie aceste abateri de la norma literară apropie versul de limba arhaică a mitului.

Lexicul evidențiază originalitatea stilului lui Lucian Blaga prin selecția atentă a cuvintelor care, potrivit viziunii expresioniste, pot să exprime tentația absolutului, sunt încărcate cu „sarcină mitică”⁷. Lexicul folosit este unul obișnuit, dar poetul reușește să exploreze valențele lui semantice, printr-o modificare a semnificanțelor, pentru a genera un limbaj expresiv, sugestiv, caracteristic unui lirism de substanță. Frecvența unor cuvinte⁸: *lumină* (82 de întrebuițări, rang 1), *pământ* (66 de întrebuițări, rang 5), *cer* (64 de întrebuițări, rang 6), *stea* (57 de întrebuițări, rang 8), *apă* (55 de întrebuițări, rang 9), *mână, noapte, vânt, lume* (49 de întrebuițări, rang 12), trimite evident către o

⁷ Lucian Blaga, „Despre mituri”, în *Trilogia culturii*, ed. cit., p. 376–377.

⁸ Conf. Mircea Borcilă, *op. cit.*

cosmogonie, prin menționarea celor patru stihii, *pământ, cer, apă și foc*, și concentrează ideea de mister, ancorând în plină estetică expresionistă.

Neologismele sunt rare și se găsesc, de cele mai multe ori, în vecinătatea unor cuvinte sau expresii populare. Utilizarea unor cuvinte arhaice, a cuvintelor din registrul regional sau a cuvintelor populare, precum și preferința pentru sinonimele mai vechi ale unor cuvinte sau arhaizarea intenționată a formelor verbale pun în valoare preferința pentru tradiție a poetului. Aspect arhaic au și formele cuvintelor derivate cu afixe:⁹ *a dezmira* (cu înțelesul de mirare excesivă), *a desmărgini* (exprimă îndemnul de a ieși din limitele obișnuite). Cuvintele derivate *ceriște, ducăuș, sorin* sunt creație proprie.

Valențele mitice ale poemelor și viziunea metafizică sunt valorificate prin utilizarea unui număr mare de termeni religioși care denumesc obiecte: *altar, biserică, cădelniță, candelă, cruce, criptă, liturghie, tămâie*; ființe: *arhanghel, călugăr, demon, înger, mucenic, popă, sfânt, stareț*; sau elemente abstracte: *amin, erezie, rugăciune, păcat, mântuire*, respectiv antroponime de proveniență biblică: *Adam, Crist, Dumnezeu, Elohim, Eva, Iosif, Isus, Maria, Milostivul, Părinte* etc.

Două aspecte interesează domeniul lexicului: sintagmele inedite realizate prin asocieri surprinzătoare conturând imagini plastice de o mare forță de sugestie și învestirea cuvintelor cu semnificații noi, punerea în valoare a unor valențe metaforice care însoțesc cuvintele comune în textul poeziei.

Cea mai mare parte a lucrării o constituie capitolul 5, *Expresivitatea figurativului în poezia lui Lucian Blaga*. În deschiderea capitolului am inserat un scurt istoric al figurilor de stil și al tropilor și o prezentare a unor taxinomii care s-au impus în retorică. Pornind de la clasificarea realizată de Grupul μ , am procedat la inventarierea figurilor stilistice frecvente în lirica lui Lucian Blaga. Scopul demersului este unul stilistic și constă într-o interpretare a expresivității metaplasmelelor, a metataxelor și a metalogismelor. Un spațiu generos a fost alocat analizei lingvistice, stilistice și semantice a metasememelor, dată fiind importanța acestora în realizarea semnificației poetice; prin arta utilizării tropilor, poetul reușește să transmită concepția sa privind existența și rolul omului în univers.

⁹ Ștefan Munteanu, *op. cit.*, p. 253 –254.

În cadrul studiului metasemnelor, am analizat epitetul, comparația și metafora, respectiv mecanismul de funcționare, structurile morfo-sintactice pe care le dezvoltă sintagmele figurative și am evidențiat domeniile semantice pe care acestea le interesează. De asemenea, am determinat raportul acestor tropi cu alte figuri – interferențele figurative specifice discursului poetic al lui Blaga.

La nivel figurativ, metaplasmele nu prezintă particularități relevante pentru poetic; prezența aferezei, apocopei, asonanței, aliterației este justificată prin valoarea eufonică, compensând absența elementelor prozodice, în special în primele volume de versuri. Un rol important îl dețin grafemele. Linia de pauză se remarcă prin utilizarea neobișnuită și prin frecvență. Pe lângă funcția expresivă, poate fi investită cu funcție semantică: sugerează misterul prin asemănarea cu „semnul minus din matematică”¹⁰, sau existența „censurii transcendente”, marchează grafic trecerea de la metafora plasticizantă la cea revelatorie¹¹, în construcția metaforei *in praesentia*, delimitează termenul propriu și termenul figurat, dar poate fi interpretată și ca o necesitate decorativă care să surprindă aspectul spațiului ondulat, familiar poetului¹².

Fără a fi un procedeu original, scrierea cu majusculă, amintește de opera lui Novalis și este un procedeu de emfaticizare, termenul subliniat devine centrul enunțului și cumulează un volum de semnificații neobișnuite, procedeu care îl apropie de simbol. Prin ocurența crescută a cuvintelor ortografiate cu majuscula „L”, numele poetului, majuscula poate fi interpretată ca „metaforă a reflectării eului într-o îndoită oglindă”¹³.

Analiza elementelor de prozodie, „valori terțiale ale graiului poetic” cu rol revelator¹⁴, a evidențiat câteva aspecte particulare, specifice modernismului, dar și formației filosofice a poetului. Lucian Blaga a debutat cu o poezie modernă capabilă să exprime în versuri nerimate o anumită dinamică a gândului și să exprime liber printr-un „metaforism îndrăzneț” relevarea misterelor, dar evoluat către o structură clasică

¹⁰ Alexandra Indrieș, *Corola de minuni a lumii. Interpretare stilistică a sistemului poetic al lui Lucian Blaga*, Timișoara, Editura Facla, 1975, p. 138.

¹¹ *Ibidem*, p. 139

¹² Alexandra Indrieș, *op. cit.*, p. 143.

¹³ *Ibidem*, p. 146.

¹⁴ Lucian Blaga, „Artă și valoare”, în *Trilogia valorilor*, București, Editura Minerva, 1987, p. 602.

apropiată de modelul prozodic al poeziei populare, dovedind o foarte mare elasticitate în abordarea mijloacelor prozodice care sunt utilizate în funcție de necesitățile textului și ale mesajului poetic.

O trecere în revistă a principalelor metataxe și metalogisme prezente în discursul poetic a evidențiat o tendință a liricii moderne care nu mai face o delimitare clară între aceste figuri, ele fiind în mare parte subordonate tropilor, lărgind astfel granițele figurilor retorice clasice. Metataxe, refrenul romantic și paralelismul sintactic, au rolul expres de a pune în valoare figurile semantice, metafora și simbolul, și de a suplini oarecum absența unor reguli prozodice ferme. Frecvența paralelismului, în special în poeziile postume, este potrivită cu caracterul aforistic și simbolic al poeziei și are rolul de a determina „expresia la o concentrare în simetrie”¹⁵, rar întâlnită în poezia românească.

Încadrată de Grupul μ în categoria metalogismelor, repetiția, cu toate formele sale – repetiția lexicală simplă, anafora, epifora, anadiploza sau epanadiploza, pune în evidență o anumită structură semantică, o intensifică, sau substituie gradul de comparație superlativ. De cele mai multe ori, repetiția este dublată la nivel fonice de prezența aliterației sau a rimei interioare și devine un mijloc prin care Blaga suplinește absența unui model prozodic tradițional, generând o eufonie a textului și o anumită ritmică¹⁶.

Analiza figurativului e evidențiat rolul definitoriu al **metasememelor** în definirea idiostilului lui Lucian Blaga, prin utilizarea particulară în consonanță cu viziunea metafizică. Metasememele reprezintă segmentul cel mai productiv al liricii lui Lucian Blaga; atenția poetului se concentrează pe capacitatea cuvântului de a genera sensuri noi, capabile să exprime rolul ontologic al ființei umane în univers și sentimentul transcendenței, generate substanța mitică a imaginarului poetic.

În urma analizei semantice și stilistice a epitetului, am constatat frecvența acestei figuri, care contribuie substanțial la amplificarea sugestiei, conferind poeziei impresia irealității și potențând fiorul tainei care învăluie existența, într-un mod specific poeziei lui Lucian Blaga, o poezie de factură expresionistă care se concentrează pe ideea misterului. Printre aspectele particulare ale întrebuințării epitetului le amintim pe cele legate de topică – antepunerea forțază exprimarea naturală indicând o intenție de comunicare și pune în

¹⁵ Mihaela Mancaș, *op. cit.*, p. 121.

¹⁶ Mihaela Mancaș, *op. cit.*, p. 89.

evidență determinantul, intensificând o anumită nuanță sau idee. De asemenea, prin procedeul modern al fragmentării – epitetul poate fi separat de determinatul său, distanța dintre aceștia favorizând ambiguitatea textului și dificultatea interpretării.

Un aspect definitoriu este faptul că epitetul nu se rezumă doar la funcția determinativă și la cea expresivă, ci, mai mult, epitetul devine un mijloc de sugestie, generând sensuri noi conturând prin aportul său viziunea ontologică a autorului. Incompatibilitatea semantică între determinat și determinantul său, utilizată în construcția epitetului, este o anomalie semantică ce conferă textului caracter inedit. Articularea epitetului prin antepunere, însoțită uneori de fragmentarea textului sau de scrierea cu majusculă este procedeul modern prin care epitetul este învestit cu caracter simbolic și conduce la o ambiguitate a textului. Simbolizarea determinantului sau a determinatului în cadrul sintagmei pe care epitetul o construiește, devine procedeul fundamental pe care Lucian Blaga își înalță întreaga arhitectură poetică – simbolizarea metasememelor.

Am evidențiat, de asemenea, tendința majoră de realizare a lanțurilor figurative complexe, unde epitetul nu rămâne o simplă determinare cu funcție expresivă, ci interferează cu alte figuri (epitetul metaforic, epitetul personificator și sinestezic) incluse în clasa metaforelor.

Rolul comparației ca o modalitate fundamentală de realizare a expresiei poetice, a fost remarcat încă de la apariția primelor volume de poezii¹⁷. Spre deosebire de poezia tradițională, comparația comportă unele modificări, atât structurale, cât și semantice, care o apropie foarte mult de procesul metaforic și care îi conferă o forță de sugestie superioară prin intermediul căreia figura contribuie substanțial la conturarea specificului limbajului poetic. Un număr mare de poezii sunt organizate în jurul unor comparații, procedeul specific ce se întâlnește în special în primele volume care sunt dominate de un puternic imagism.

O particularitate a comparației se află în nivel semantic și constă în combinațiile neobișnuite între lexeme care aparțin unor domenii diferite, sfidând barierele semantice. Un alt aspect definitoriu este faptul că, din punct de vedere semantic, depășește atribuțiile acestui trop, fiind învestită cu valențele unei metafore. Cea mai valoroasă și mai nouă

¹⁷ Eugen Lovinescu, *Critice*, vol. II, Ediție îngrijită de Eugen Simion, București, Editura Minerva, 1982, p. 158.

realizare o constituie comparația metaforică, specifică poeziilor din ultimele volume, unde se produce o rafinare evidentă a procedeelelor stilistice și o evoluție evidentă către simbolizarea metasememelor și către mit.

În urma cercetării noastre putem afirma că metafora este mijlocul prin care Lucian Blaga alege să transpună ideile sale filozofice abstracte într-o poezie a misterului.

Trop complex, cu un grad ridicat de poeticitate, metafora realizează o tipologie diversă în raport cu criteriile structurale și cu criteriile semantice. Specifică poeziei moderne este organizarea metaforei în structuri metaforice complexe, care se prezintă formal ca înlănțuiri de metafore. Raportat la procesul evoluției metaforicului între cele două domenii, concret și abstract, am remarcat prezența, în primele volume, a unui număr mai mare de metafore concretizatoare, iar în ultimele volume, prezența unui număr mai mare de metafore abstractizante.

O caracteristică generală a liricii pe care am observat-o în urma studierii metasememelor a fost aceea că există o tendință a limbajului poetic în opera lui Lucian Blaga de a se organiza sub forma unor interferențe figurative.

Metasememele își depășesc cadrul semantic, așa cum era întâlnit în poezia tradițională, și se apropie foarte mult de mecanismul metaforei. Astfel, întâlnim epitetul metaforic, comparația metaforică, metafora metonimică și metafora personificatoare. O categorie specifică de metafore care definește creația lui Lucian Blaga este metafora revelatorie, sau metafora simbolică. Prin relația sa cu contextul metafora simbolică cumulează două serii de sensuri: unul metaforic, independent de context, și altul simbolic care se conturează în raport cu textul poetic în ansamblul lui, între metaforă și context producându-se permanent o iradiere simbolică progresivă și regresivă al cărui rezultat este sporirea semnificațiilor cu care metafora simbolică și textul și le atribuie reciproc.

Capitolul 6, *Simbolizarea metasememelor în context mitic*, are rolul determinant de a oferi imaginea de ansamblu a cercetării întreprinse, prin analiza mecanismului prin care metafora simbolică și simbolul fac posibilă deschiderea imaginii către sensul profund al poeticului, respectiv către fondul mitic – aspect definitiv al discursului lui Lucian Blaga. În continuare, urmând direcția de interpretare a poeticului dinspre nivelul figurativ către sensul profund, am inserat o analiză hermeneutică și o sinteză a principalelor mituri poetice sau elemente mitologice întâlnite în cursul cercetării. Ultima

parte a capitolului, inserarea unui studiu de caz, care valorifică atât importanța câmpurilor semantice a simbolurilor nominale și a simbolurilor verbale, cât și mecanismele de producere a sensului, este relevantă pentru specificul poeziei lui Lucian Blaga.

Alături de metaforă, simbolul are un rol esențial în structurarea figurativului poetic. Simbolurile folosite sunt în mare parte convenționale, dar sensurile lor sunt nuanțate sau chiar modificate conform viziunii poetului. Devenite simboluri poetice, acestea se caracterizează printr-un grad mai mare de ambiguitate și sunt îmbogățite cu semnificații noi, particulare, devenind nuclee semantice revelatorii, risipite într-o țesătură lirică cu substrat mitic. Analiza domeniilor semantice care interesează simbolul a subliniat o apropiere de metaforă, prin preferința pentru mitologie, pentru sfera temporală sau pentru cea a morții, amplificând astfel cadrul semantic preferat de poet în conceperea discursului.

Cea mai importantă realizare a figurativului poetic, atât prin complexitatea semantică și structurală, cât și prin frecvența înregistrată, este metafora simbolică. „Sinteză a metasememelor cu metalogismele”, metafora simbolică devine figura preferată de Lucian Blaga în conceperea figurativului; prin cumulara „extensiei sintagmatice a metaforei” cu „profunzimea paradigmatică a simbolului”¹⁸ aceasta devine singura figură aptă să redea cu fidelitate sensul mitic și reflexiv al limbajului, să contribuie la crearea unei poezii originale care reflectă într-un mod particular concepțiile ontologice și gnoseologice ale poetului filozof.

În capitolul 7, *Concluzii*, am sintetizat, în conformitate cu obiectivele propuse, observațiile formulate de-a lungul cercetării.

Astfel, în urma demersului analitic urărit în lucrarea *Figură și mit în opera poetică a lui Lucian Blaga*, conchidem că inovațiile pe care poetul le realizează la nivelul metaplasmei, al metataxelor și al metalogismelor subliniază o trăsătură a limbajului poetic modern – autoreferențialitatea – și au drept scop o potențare a semanticii. Idiostilul poetului este marcat, în primul rând, de modalitatea utilizării metasememelor prin care se evidențiază creativitatea artistului de a pune în valoare imaginarul mitic, sursă a unei poezii singulare în peisajul literaturii noastre. Prezentarea mecanismelor de funcționare a metasememelor și de generare a expresivității ne-a relevat faptul că acestea se desprind

¹⁸ Emilia Parpală, *Introducere în stilistică*, Craiova, Editura Universitaria, 2006, p. 256.

de modelul tradițional, au tendința de a se organiza sub forma unor **interferențe figurative** prin apropierea de mecanismul metaforei și al simbolului. Epitetul metaforic, comparația metaforică, metafora metonimică, metafora personificatoare, metafora oximoronică și metafora simbolică, tropii intermediari frecvenți, sunt de cele mai multe ori parte a unor **structuri metaforice complexe**.

Capitolul 8 corespunde înregistrării referințelor bibliografice care ne-au ghidat în demersul întreprins.

BIBLIOGRAFIE

A. Surse:

- Blaga, Lucian, *Aforisme*, București, Editura Humanitas, 2001.
- Blaga, Lucian, *Ceasornicul de nisip*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1973.
- Blaga, Lucian, *Cultură și cunoștință*, Cluj, Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”, 1922.
- Blaga, Lucian, *Elanul insulei*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1977.
- Blaga, Lucian, *Elogiul satului românesc*, București, Imprimeria națională, 1937.
- Blaga, Lucian, *Filozofia stilului*, București, Editura Cultura Națională, 1924.
- Blaga, Lucian, *Geneza metaforei și sensul culturii*, București, Ed. Humanitas, 1994.
- Blaga, Lucian, *Hronicul și cântecul vârstelor*, București, Editura Minerva, 1976.
- Blaga, Lucian, *Hronicul și cântecul vârstelor*, București, Editura Minerva, 1990.
- Blaga, Lucian, *Izvoade*, București, Editura Humanitas, 2002.
- Blaga, Lucian, *Trilogia culturii*, București, Editura Fundația Regală pentru literatură și Artă, 1944.
- Blaga, Lucian, *Trilogia culturii, Opere 9*, București, Editura Minerva, 1985.
- Blaga, Lucian, *Trilogia cunoașterii, Opere 8*, București, Editura Minerva, 1983.
- Blaga, Lucian, *Trilogia valorilor, Opere 10*, București, Editura Minerva, 1987.
- Blaga, Lucian, *Zări și etape*, București, Editura Pentru Literatură, 1968.
- Blaga, Lucian, *Zări și etape: Aforisme, studii, însemnări*, București, Editura Humanitas, 2003.
- Lucian Blaga, *Trilogia culturii*, București, Editura pentru Literatură Universală, 1969.

B. Referințe:

- Agârbiceanu, Ion, „Lucian Blaga”, în *Patria*, 15 mai, 1919.
- Albérès, R. M., *L'aventure intellectuelle du XX-e siècle*, IV éd., A. Michel, 1969.
- Alexandrescu, Sorin, „Simbol și simbolizare. Observații ale unor procedee poetice argheziene”, în vol. *Studii de poetică și silistică*, București, Editura pentru Literatură, 1966.

- Aligheri, Dante, „Despre arta cuvântului în limba vulgară”, în vol. *Opere minore*, București, Ed. Univers, 1971.
- Arghezi, Tudor, *Ars poetica*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1974.
- Bachelard, Gaston, *Psihanaliza focului*, București, Editura Univers, 1989.
- Bacovia, George, *Opere*, București, Editura Fundațiilor Regale, 1944.
- Barbu, Ion, *Pagini de proză*, ediție de Dinu Pillat, București, Editura pentru Literatură, 1968.
- Barthes, Roland, *Mithologies*, Paris: Seuil, 1957.
- Barthes, Roland, *Plăcerea textului*, Cluj, Editura Echinoc, 1994.
- Benveniste, Émile, *Probleme de lingvistică generală*, București, Ed. Teora, 2000.
- Bidu-Vrănceanu, Angela, Cristina Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaș, Gabriela Pană Dindelegan, *Dicționar de științe ale limbii*, București, Editura Nemira, 2001.
- Bîrlea, Ovidiu, „Folclorul arhaic în poezia lui Blaga”, în *Steaua*, XVII, nr. 197, iunie 1966.
- Bojin, Al., „Epitetul arghezian”, în *Studii de stil și limbă literară*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1968.
- Borcilă, Mircea, „Despre lexicul poeziei lui Lucian Blaga”, în *Studii de limbă literară și filologie*, vol II, București, Editura Academiei RSR, 1972.
- Bordeianu, Mihai, *Versificația românească*, Iași, Editura Junimea, 1974.
- Bucă, Marin, *Dicționar de epitețe*, București, Editura Vox, 2004.
- Călinescu, Matei, *Cele cinci fețe ale modernității. Modernism, avangardă, decadență, kitsch, postmodernism*, București, Editura Univers, 1976.
- Călinescu, George, „Lucian Blaga”, în *Cronici literare și recenzii*, vol. I.....
- Călinescu, George, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1941.
- Caraion, Ion, *Bacovia – sfârșitul continuu*, București, Editura Cartea românească, 1977.
- Chevalier, J., Gheerbrant, A., *Dicționar de simboluri*, vol. 1– 3, București, Editura Artemis, 1994.
- Cioculescu, Șerban, „Pașii profetului de Lucian Blaga”, în *Buletinul Institutului de literatură*, nr. 18, 1922.

Cioculescu, Șerban, „De la «poezia de atmosferă» la poezia de șoc”, în *România literară*, IX, nr. 35, 26 august. 1976.

Cioculescu, Șerban, „Lucian Blaga. *La cumpăna apelor*”, în *Adevărul*, 27 mai 1933.

Cioculescu, Șerban, *Aspecte lirice contemporane*, București, Editura Casa Școalelor.

Cioculescu, Șerban, *Introducere în poezia lui Tudor Arghezi*, București, Editura Fundația Regele Mihai I, 1946.

Constantinescu, Pompiliu, *Scrieri*, vol. I, București, Editura Pentru Literatură, 1967.

Coșeriu, Eugen, „Limbaajul poetic”, în *Prelegeri și conferințe*, Iași, 1994.

Coteanu, Ion, *Gramatică, stilistică, compoziție*, București, Editura Științifică, 1990.

Coteanu, Ion, *Stilistica funcțională a limbii române. Limbaajul poeziei culte*, București, Editura Academiei, 1985.

Coteanu, Ion, *Stilistica funcțională. Stil, stilistică, limbaaj*, București, Editura Academiei, 1973.

Crăciunescu, Pompiliu, „Metafizica verdelui”, în *Eonul Blaga. Întâiul veac*, București, Editura Albatros, 1997.

Crainic, Nechifor, „Lucian Blaga dramaturg”, în *Gândirea*, XXI, nr. 6, iunie 1942.

Crohmălniceanu, Ov. S., *Literatura română și expresionismul*, București, Editura Minerva, 1978.

Crohmălniceanu, Ov. S., *Literatura română și expresionismul*, București, Editura Minerva, 1978.

Dascălu, Crișu, *Dialectica limbajului poetic*, Timișoara, Editura Facla, 1986.

Densusianu, Ovid, „Lucian Blaga: *Pașii profetului*”, în *Viața nouă*, nr. 1-2, 1 martie – 1 aprilie, 1921.

Densusianu, Ovid, „Lucian Blaga: Poemele luminii”, în *Vieța nouă*, nr. 1 – 4, 1919.

Densusianu, Ovid, *Sufletul latin și literatura nouă*, vol. I, București, Editura Casa Școalelor, 1922.

Diaconescu, Paula, „Epitetul în poezia română modernă(I)”, în *SCL*, anul XXIII (1972), nr. 2.

Dinu, Mihai, *Ritm și rimă în poezia românească*, București, Editura Cartea românească, 1986.

- Doinaș, Ștefan Augustin, „Eseu asupra poeziei lui Lucian Blaga”, în *Lectura poeziei*, Editura Cartea românească, 1980.
- Doinaș, Ștefan Augustin, *Poezie și modă poetică*, București, Editura Minerva, 1972.
- Dorcescu, Eugen, *Metafora poetică*, București, Editura Cartea românească, 1975.
- Dragomirescu, Gh. N., *Dicționarul figurilor de stil. Terminologia fundamentală a analizei textului poetic*, București, Editura Științifică, 1995.
- Dragoș, Elena, „Ingambamentul – o structură semiotică”, în *Eonul Blaga. Întâiul veac*, București, Editura Albatros, 1997.
- Drimba, Ovidiu, *Filozofia lui Blaga*, Editura Cugetarea – Georgescu Delafras, p. 177.
- Du Marsais, *Les tropes*, Paris, ed. III, 1775, vol. I – II, 1918.
- Eco, Umberto, „Metafora e semiosi”, în *Semiotica e filosofia del linguaggio*, Torino 1984.
- Eliade, Mircea, *Aspecte ale mitului*, București, Editura Univers, 1978.
- Eliade, Mircea, *Traite d'histoire des religions*, Paris, Payot, 1975.
- Fanache, Vasile, *Chipuri tăcute ale veșniciei în opera lui Lucian Blaga*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2003.
- Fântâneru, Constantin, *Poezia lui Lucian Blaga și gândirea mitică*, București, Editura Colecția Convorbiri Literare, 1940.
- Fontanier, Pierre, *Figurile limbajului*, București, Ed. Univers, 1977.
- Friedrich, Hugo, *Structura liricii moderne*, București, E. P.L.U, 1969.
- Frye, Northrop, „Myth. Fiction and Displacement”, în *Fables of Identity. Studies in Mythology*, New York, Harcourt, Brace & World, Burlingame, 1963.
- Frye, Northrop, *Anatomia criticii*, București, Editura Univers, 1972.
- Galdi, Ladislau, *Introducere în istoria versului românesc*, București, Editura Minerva, 1971.
- Gană, George, „Poezia lui Lucian Blaga”, studiu introductiv la Lucian Blaga, *Opere I*, București, Editura Minerva, 1982.
- Gană, George, *Opera literară a lui Lucian Blaga*, București, Editura Minerva, 1976.
- Ghișe, Dumitru, „Cuvânt înainte” în *Trilogia culturii* de Lucian Blaga, București, Editura pentru Literatură Universală, 1969.
- Grigorescu, Dan, *Direcții în poezia secolului XX*, București, Editura Eminescu, 1975.

- Grupul μ , *Retorica generală*, București, Editura Univers, 1974.
- Iancu, Victor, *Studii de literatură comparată*,
- Indrieș, Alexandra, *Alternative bacoviene*, București, Editura Minerva.
- Indrieș, Alexandra, *Corola de minuni a lumi. Interpretare stilistică a sistemului poetic al lui Lucian Blaga*, Timișoara, Editura Facla, 1975.
- Indrieș, Alexandra, *Sporind a lumii taină. Verbul în poezia lui Lucian Blaga*, București, Editura Minerva, 1981.
- Indrieș, Elena, *Dimensiuni ale poeziei române moderne*, București, Editura Minerva, 1989.
- Iorga, Nicolae, „Rânduri pentru un tânăr”, în *Neamul românesc*, 30 aprilie 1919.
- Iorga, Nicolae, „Versuri ca pentru ziua de azi”, în *Gazeta Transilvaniei* din 10 aprilie 1921.
- Irimia, Dumitru, *Limbajul poetic eminescian*, Iași, Editura Junimea, 1979.
- Ivănescu, Gheorghe, „Lucian Blaga”, în *Studii de istoria limbii române literare*, Iași, Editura Junimea, 1989.
- Ivănescu, Gheorghe, *Studii de istoria limbii române literare*, Iași, Editura Junimea, 1989.
- Ivașcu, G, în „Note” la volumul Lucian Blaga, *Poezii*, Editura pentru Literatură, 1967.
- Jakobson, Roman, „Lingvistică și poetică”, în *Probleme de stilistică*, București, Editura Științifică, 1964.
- Jakobson, Roman, „Two Aspects of Language and two Types of Aphasic Disturbances”, în R. Jakobson and M. Halle, *Fundamentals of Language*, Paris, 1956.
- Jirmunski, V. M., „Sarcinile poeticii”, în *Ce e literatura? Școala formală rusă*, București, Editura Univers, 1983.
- Le Guern, Michel, *Sémantique da la métaphore et de la métonymie*, Larourussr, Paris, 1973.
- Livadă, Melania, *Inițiere în poezia lui Lucian Blaga*, București, Editura Cartea Românească.
- Lovinescu, Eugen, *Critice*, vol. II, Ediție îngrijită de Eugen Simion, București, Editura Minerva, 1982.
- Lovinescu, Eugen, *Istoria literaturii române contemporane*, București, Editura Minerva, 1989.

- Lovinescu, Eugen, *Memorii*, II, 1916 –1931, Craiova, Editura Scrisul românesc, 1932.
- Lovinescu, Eugen, *Opere*, IX, București, Editura Minerva, 1992.
- Mancaș, Mihaela, *Limbaajul artistic românesc în secolul XX (1900 – 1950)*, București, Editura Științifică, 1991.
- Mancaș, Mihaela, *Limbaajul artistic românesc în secolul XX*, București, Editura Științifică, 1991.
- Mancaș, Mihaela, *Limbaajul artistic românesc în secolul XX*, București, Editura Științifică, 1991.
- Manolescu, Nicolae, *Metamorfozele poeziei*, București, Editura pentru literatură, 1968.
- Marcus, Solomon, „Limbaaj științific și limbaaj poetic”, în *Artă și știință*, București, Editura Eminescu, 1986.
- Marino, Adrian, „Retrospectiva Ion Barbu” în *Steaua*, 1965, nr. 3.
- Mc. Leish, Archibald, *Poety and Experience*, London, the Bodley Herd, 1960.
- Micu, Dumitru, *Estetica lui Lucian Blaga*, București, Editura Științifică, 1970.
- Micu, Dumitru, *Gândirea și gândirismul*, București, Editura Minerva, 1975.
- Micu, Dumitru, *Lirica lui Lucian Blaga*, București, Editura pentru Literatură.
- Mihaela Mancaș, „Lucian Blaga și inovațiile limbajului poetic modern”, în *Aspecte ale evoluției limbii și literaturii române 1840 –1970*, culegerea de cursuri de vară, Piatra Neamț, București, Societatea de Științe Filologice din Republica Socialistă România 1997.
- Mihăilă, Ecaterina, *Receptarea poetică*, București, Editura Eminescu.
- Mincu, Marin, *Introducere în poetica lui Ion Barbu*, în Ion Barbu, *Poezii*, București, Editura Albatros, 1975.
- Mincu, Marin, *Poezia română actuală*, vol. 1-3, Constanța, Editura Pontica, 1998.
- Mircea Vaida, *Lucian Blaga. Afinități și izvoare*, București, Editura Minerva, 1975.
- Molcuț, Zina, *Symbolismul european*, București, Ed. Albatros, 1983.
- Mukařovský, Jan, „Despre limbajul poetic”, în *Poetică și stilistică. Orientări moderne*, București, Editura Univers, 1970.
- Munteanu, Ștefan, Țara, Vasile D., *Istoria limbii române literare*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1983.

- Munteanu, Ștefan., *Limba română artistică*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.
- Nicolescu, Basarab, *Ion Barbu – Cosmologia „Jocului secund”*, Craiova, Editura Aius, 2013.
- Oprișan, I., „Lucian Blaga și transsubstanțierea estetică a culturii populare”, în *Izvoare folclorice și creație originală*, București, Editura Academiei R.S. România, 1970.
- Parpală Afana, Emilia, *Poetica. O introducere*, Craiova, Editura Austrom, 1998.
- Parpală, Emilia, *Introducere în stilistică*, Craiova, Ed. Universitaria, 2006.
- Petcu, Costel, *Introducere în simbolistica și filosofia inițierii. Libertate și destin*, București, Editura Eminescu, 1995.
- Petrescu, Cezar, „Lucian Blaga – Pașii profetului”, în *Gândirea*, nr. 1, 1 mai 1921.
- Petru Bercea, Livius, *Limbajul poetic arghezian*, Timișoara, Editura Helicon, 1997.
- Philippide, Al., „Despre poezia română dintre 1920 și 1940 în raport cu poezia europeană”, în *Puncte cardinale europene*, Editura Eminescu, 1973.
- Pillat, Dinu, „Prefață” la volumul Ion Barbu, *Versuri și proză*, Editura Minerva, 1970.
- Pillat, Ion, *Lucian Blaga și specificul românesc*, în „Ultima oră”, I, nr. 49 din 24 februarie 1929.
- Piru, Al., *Panorama deceniului literar românesc 1940 –1950*, București, 1968.
- Plett, Heinrich, *Știința textului și analiza de text*, București, Editura Univers, 198.
- Pop, Ion, *Lucian Blaga. Universul liric*, București, Editura Cartea românească, 1981.
- Popa, Marian, „Postfață” la G. Bacovia, *Poezii*, București, Editura Minerva, 1975.
- Pușcariu, Sextil, „Poezia și drama lui Lucian Blaga”, în *Revista Fundațiilor*, II, 1935, nr.8.
- Pușcariu, Sextil, „Un poet: Lucian Blaga” în *Glasul Bucovinei*, 3/16 ianuarie, 1919.
- Quintilian, *Arta oratorică*, 3 vol., București, Editura Minerva, 1974.
- Ricoeur, P., *Metafora vie*, București, Editura Univers, 1978.
- Rosseti, Al. și Călin, Liviu, „Cuvânt înainte”, în Ion Barbu, *Joc secund*, București, Editura pentru Literatură.
- Roșu-Stoican, Oana, *Tehnici de ermetizare a limbajului poetic românesc din secolul XX*, București, Editura Universității din București, 2006.

- Rousseau, Jean- Jacques, *Eseu despre originea limbilor unde se vorbește despre melodie și despre imitația muzicală*, Iași, Editura Polirom, 1999.
- Sire, James W., *Universul de lângă noi*, Oradea, Editura Cartea Creștină, 2005.
- Solomon, Lăcrămioara, *Poetica elementelor în lirica lui Lucian Blaga*, Iași, Editura Institutul European, 2008.
- Șora, Mariana, *Cunoaștere poetică și mit în opera lui Lucian Blaga*, București, Editura Minerva, 1970.
- Streinu, Vladimir, „Lucian Blaga. *Lauda somnului*”, în *Vitrina literară*, nr. 5, din 18 noiembrie 1929.
- Streinu, Vladimir, *Versificația modernă*, București, Editura pentru Literatură, 1966.
- Tănase, Alexandru, *Introducere în filosofia culturii*, București, Editura Științifică, 1968.
- Tănase, Alexandru, *Lucian Blaga. Filosoful poet, poetul filosof*, București, Editura Cartea Românească, 1977.
- Teodorescu, Alexandru, *Lucian Blaga și cultura populară românească*, Iași, Editura Junimea, 1983.
- Todoran, Eugen, *Lucian Blaga. Mit. Poezie. Mit poetic*, București, Editura Grai și Suflet – Cultura națională, 1997.
- Todoran, Eugen, *Lucian Blaga. Mitul poetic*, vol. I, Timișoara, Editura Facla, 1981.
- Todorov, T., „Les anomalies sémantiques”, în *Languages*, I, 1966.
- Ulmann, *The Principls of Semantics*, Blackwell, Oxford, Repr., 1967, p. 233, apud Eugen Todoran, Eugen, *Lucian Blaga. Mit. Poezie. Mit poetic.*, București, Editura Grai și Suflet – Cultura Națională, 1997.
- Vaida, Mircea, *Lucian Blaga. Afinități și izvoare*, București, Editura Minerva, 1975.
- Valerian, I., *Cu scriitorii prin veac*, București, Editura pentru Literatură, 1967.
- Valerian, I., *De vorbă cu dl. Ion Barbu*, în „Viața Literară”, nr. 36, 5 februarie 1927.
- Vianu, Tudor, „Lucian Blaga poetul”, în *Gândirea*, XIII, nr. 8, decembrie 1934.
- Vianu, Tudor, „Epitetul eminescian”, în *Studii de stilistică*, București, Editura Didactică și pedagogică, 1968.
- Vianu, Tudor, „Lucian Blaga *În marea trecere*”, în *Revista română*, martie 1926.
- Vianu, Tudor, „Lucian Blaga – poetul”, în *Gândirea*, 1934.

Vianu, Tudor, „Problemele metaforei”, în *Opere*, vol. 4, București, Editura Minerva, 1975.

Vianu, Tudor, „Sinonime, metafore și grefe metaforice la Tudor Arghezi”, în *Studii de stilistică*, București, EDP, 1968.

Vianu, Tudor, *Introducere în opera lui Ion Barbu*, București, Editura Minerva, 1970.

Vico, Giambattista, *Principiile unei științe noi cu privire la natura comună a națiunilor*, București, Editura Univers, 1972.

Vico, Giambattista, *Știința nouă*, București, Editura Univers, 1972.

Vinea, Ion, conf. George Gană, „Note și comentarii”, în Lucian Blaga, *Poezii*, vol. I, București, Editura Minerva, 1982.

Voica, Adrian, *Repere în interpretarea prozodică*, Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza”, 1998.